

SECTION 1. EDUCATION

DOI: 10.46299/ISG.2023.MONO.PED.2.1.1

1.1 Formation of information and digital competence of future military lawyers

Сьогодні, в умовах воєнного стану, для підвищення якості професійної підготовки майбутніх військових юристів, при вирішенні юридичних та правових проблем в екстремальних умовах, необхідно вдосконалити методику проведення практичних занять із курсантами-юристами військово-юридичних факультетів (ВЮФ) закладів вищої освіти (ЗВО) України, на основі інформаційно-цифрових комп'ютерних технологій (ІТ) із застосуванням автоматизованих навчальних засобів (АНЗ).

Оскільки основним завданням практичної підготовки курсантів-юристів ВЮФ ЗВО України є набуття умінь та навичок для майбутньої військово-юридичної діяльності (ВЮД), то в ході навчального процесу, курсанти-юристи повинні оцінювати ситуацію і формувати вибір варіанта прийняття правового рішення, не тільки в залежності від наявності тих чи інших правових та юридичних ознак, які властиві цій проблемі, але й у зв'язку з моментом їх реалізації і тому, можна стверджувати, що будь-яка ознака інформації використовується як завдання контролю та управління у співвідношенні з моментом часу його реалізації [1-3].

В умовах побудови та розширення цифрового освітнього середовища у ЗВО України проблема формування та розвитку базових професійних компетенцій майбутніх військових юристів набуває актуального значення.

Для цього запропоновано розглянути різні аспекти реалізуемого на практиці компетентнісного підходу до юридичної освіти, щоб визначити місце і значення базових компетенцій при підготовці кваліфікованих військових юристів, для майбутньої військово-юридичної діяльності в екстремальних умовах, а також в умовах воєнного стану [4-7].

Відомо, що в даний час підготовка майбутніх військових юристів здійснюється на основі освітніх стандартів для різного рівня освіти.

У стандартах також можна знайти різнопланові класифікації компетенцій для цілей навчання. Наприклад, стандарт бакалаврату виділяє загальнокультурні (ОК), загальнопрофесійні (ЗПК), професійні (ПК) компетенції; стандарт магістратури – загальнокультурні (ЗК) та професійні (ПК) компетенції.

Відповідно до державних стандартів, до інформаційно-цифрових компетенцій у процесі професійної підготовки курсантів-юристів належать:

- комунікація у цифровому освітньому середовищі;
- саморозвиток за умов невизначеності;
- креативне мислення;
- стресостійкість;
- комунікабельність;
- здатність до саморозвитку;
- управління цифровою інформацією та даними;
- критичне мислення у цифровому середовищі;
- вміння користуватись спеціальним програмним забезпеченням та іншими електронними базами даних, типовими офісними програмами (Word, Excel та ін.), онлайн-платформами, електронними ресурсами держорганів України;
- орієнтуватись в онлайн-законодавстві України;
- володіння навичками підготовки та розроблення правових документів, презентацій, аналітичних юридичних довідок в електронному (цифровому) вигляді.

Аналіз літературних джерел [8-11] показав, що до факторів, що перешкоджають формуванню у курсантів-юристів ВЮФ ЗВО України базової інформаційно-цифрової компетентності майбутніх військових юристів до майбутньої військово-юридичної діяльності можна віднести:

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

- відсутність у ЗВО належної матеріально-технічної бази щодо використання автоматизованих навчальних засобів, що позбавляє цифрову складову професійної підготовки курсантів-юристів;
- наявність застарілих вимог до проведення практичних занять;
- недостатній рівень нормативно-правового регулювання освітнього процесу ЗВО;
- відсутність у професорсько-викладацького складу ЗВО необхідних знань та навичок щодо використання на всіх видах занять сучасних комп'ютерно-інформаційних засобів навчання, як правило, прихильність низки викладачів традиційним методам (навіть за наявності необхідних знань та навичок) у зв'язку з віковими категоріями;
- індиферентне (байдуже, апатичне) ставлення курсантів до нововведень в освітньому процесі ЗВО, а також відсутність необхідності практикувати свої навички у сфері застосування інформаційно-цифрових засобів навчання через брак часу для освоєння цифрової грамотності.

Для удосконалення професійної підготовки курсантів-юристів в освітньому процесі на юридичних факультетах ЗВО запропоновано розглянути сучасні підходи для формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх військових юристів, до яких можна віднести:

- володіння основними методами, способами та засобами отримання, зберігання, переробки цифрової інформації юридично-правового характеру;
- освоєння навичок роботи з персональним комп'ютером як засобом управління інформацією юридично-правового характеру;
- здатність працювати з інформацією у глобальних комп'ютерних мережах та електронно-довідкових правових базах даних юридично-правового характеру;
- використання інформаційно-телекомунікаційних мереж для правозастосовної діяльності, а також здатності застосовувати нормативні правові акти, реалізовувати норми матеріального та процесуального права у професійній військово-юридичній діяльності;

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

- оволодіння навичками підготовки юридичних документів, зокрема електронних (цифрових) документів;
- проведення експертно-консультаційної військово-юридичної діяльності за допомогою застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій;
- оволодіння здатністю давати кваліфіковані юридичні висновки та консультації у конкретних видах військово-юридичної діяльності;
- вміння вирішувати завдання професійної військово-юридичної діяльності на основі інформаційної та бібліографічної культури із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій та з урахуванням основних вимог інформаційної безпеки;
- оволодіння професорсько-викладацьким складом здатності викладати юридичні та військово-юридичні дисципліни на високому теоретичному та методичному рівні за допомогою застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій;
- освоєння здатності у курсантів-юристів керувати самостійною роботою щодо вирішення нестандартних правових завдань;
- проведення наукових досліджень у галузі військового законодавства, у процесі дипломного проектування та вирішення поставлених правових завдань у кваліфікаційній роботі магістра.

Проте перелічені підходи для формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх військових юристів пов'язані як з умінням витягти необхідну інформацію, так і проаналізувати її за допомогою відповідних обчислювальних програмних інструментів.

У зв'язку з цим виникає суперечність між необхідністю аналізу наявної юридично-правової інформації та можливістю побудови правових прогнозів та недостатньою практикою використання математичних та статистичних методів для вирішення поставлених правових завдань.

Вирішити цю суперечність можливо за рахунок включення до програми професійної підготовки майбутніх військових юристів на військово-юридичних факультетах ЗВО таких курсів, дисциплін або модулів, які сформують у його

світогляді розуміння можливості та важливості застосування математичних та статистичних (програмних) методів при аналізі юридичних даних.

При цьому, майбутній військовий юрист, орієнтуватиметься не лише у просторі права, а й у «інформаційно-цифровому» просторі військового законодавства [6, 7].

У сучасних умовах, для навчання курсантів-юристів з юридичних спеціальностей, доцільно говорити про ІТ-компетенцію, яку можна розуміти не тільки як вміння вирішувати правові завдання для мирного часу, а й значною мірою для екстремальних умов воєнного стану, які характеризуються нестандартними (нештатними) правовими завданнями з обмеженням та дефіцитом часу при їх вирішенні.

Для цього необхідно внести корективи до освітнього процесу на військово-юридичних факультетах ЗВО, шляхом укомплектування математичним понятійним апаратом, математичними методами та обов'язково оглядом інструментальних систем для створення програм або нового програмного забезпечення [8 – 11]. Наприклад, необхідно застосовувати сучасні пакети статистичного аналізу, щоб курсант-юрист міг орієнтуватися у різноманітні статистичних підходів та програмних продуктах у галузі військової юриспруденції [6].

В якості рекомендацій, розглянуто доцільність застосування математичних імітаційних методів та симуляційних моделей для обробки юридичних даних з метою встановлення кількісних залежностей між юридично-правовими подіями чи явищами, які надають можливість об'єктивно оцінювати результати професійної підготовки для майбутньої військово-юридичної діяльності (наприклад, розслідування військового злочину в умовах воєнного стану), а також підвищують якість узагальнень та дають підставу для продуктивних практичних висновків при вирішенні нестандартних (нештатних) правових завдань. [7].

Розглянемо структуру професійної підготовки курсантів-юристів, яка є основою для об'єднання вищезазначених підходів при формуванні інформаційно-цифрової компетентності майбутніх військових юристів (рис. 1).

Основними елементами ІТ-компетенції є можливості володіння різними методами отримання, обробки та зберігання інформації про дані правового характеру з використанням автоматизованих систем навчання (персональний комп'ютер, програмне забезпечення) та глобальної інформаційної мережі (браузер, пошукова система, соціальна мережа, інтернет-послуги та ін.).

Формування ІТ-компетенції здійснюється, відповідно до стандарту, в рамках дисциплін «Інформаційні технології у військово-юридичній діяльності» або «Правова інформатика», можливо, в рамках інших курсів, де вміння та навички, що розглядаються, є як метою вивчення курсу, так і основою професійної компетентності та придатності в цілому.

Для вдосконалення існуючих методик навчання з використанням ІТ, особливу увагу запропоновано приділяти подачі навчального матеріалу на основі потреб покоління digital, тобто отримання інформації через цифрові канали, а саме структурування правових та бібліотечних ресурсів, судової практики, позначення доктринальних підходів та дискусійних точок зору.

Для кращої візуалізації матеріал має бути проілюстрований великою кількістю схем, таблиць, рисунків, зроблений акцент на дефініціях, висновках, інтернет-ресурсах.

Також, для сформованості інформаційно-цифрової компетентності майбутніх військових юристів, необхідно розробити електронну навчальну літературу, а особливо інноваційний web-підручник, який, зокрема, міститиме гіперпосилання на нормативні правові та судові акти, інтернет-джерела, а також фрагменти відеолекцій викладачів та вебінарів за участю досвідчених військових юристів.

Рис. 1. Структурна схема етапів використання інформації правового характеру у автоматизованих системах навчання курсантів-юристів

Визначимо послідовність процесу підготовки та ухвалення правового рішення курсантами-юристами з використанням інформаційних технологій в освітньому процесі на основі застосування АНЗ. Для цього, запропоновано етапи підготовки та ухвалення правового рішення курсантами-юристами, в ході проведення самостійної підготовки, для відпрацювання моделі-сценарію, щодо прийняття правового рішення в екстремальних ситуаціях.

Розглянемо етапи моделювання алгоритму прийняття правового рішення з використанням автоматизованого навчального засобу, при проведенні самостійного практичного заняття з курсантами-юристами, при вирішенні навчальних моделей-сценаріїв в екстремальних ситуаціях.

Запропоновані в роботі етапи моделювання алгоритму прийняття правового рішення курсантами-юристами, в залежності від обраної моделі-сценаріях в екстремальних умовах, мають загальний характер і в деяких випадках в залежності від складності моделі-сценаріях, можуть коригуватися і змінюватися самостійно.

Курсанти-юристи, повинні оцінювати ситуацію і формувати вибір варіанта прийняття правового рішення, не лише в залежності від наявності тих чи інших правових та юридичних ознак, які властиві цій проблемі, але й у зв'язку з моментом їх реалізації і тому, можна стверджувати, що будь-яка ознака інформації використовується, як завдання контролю та управління у співвідношенні з моментом часу його реалізації.

Пропонується наступний алгоритм відпрацювання імітаційної моделі-сценарію, на вибір варіанта правильного вирішення правової проблеми в екстремальних умовах.

На першому етапі, імітаційна модель-сценарій, що використовуються для опису і аналізу правових та юридичних ознак, притаманних правовій проблемі, яка вводиться курсантом-юристом самостійно.

На другому етапі алгоритму, для поточної правової ситуації за допомогою банку, в якому зберігаються законодавчі та нормативно-правові акти,

формується множник інформаційно - знакових моделей, поведінка яких раніше мала місце, в частково адекватних модельних правових ситуаціях.

На третьому етапі алгоритму, на основі формальних правил, приймаються можливі рішення, які порівнюються з рядом рішень, отриманих з банку юридичних даних і виробляється обмежена кількість найбільш адекватних правових рішень, близьких за змістом ознак моделі-сценарію вирішуваної правової проблеми.

На четвертому етапі алгоритму, відбувається прогнозування розвитку процесу до кожного з відповідних правових рішень. Оцінюються наслідки правових рішень курсантами-юристами і виробляються їх інтегральні характеристики. У разі неправильно обраного варіанту правового рішення, тобто неадекватного варіанту можливих правових рішень, підсистема прогнозування розвитку ситуації виробляє сигнал на повторення аналізу правових ситуацій і цикл повторюється.

На основі використання в навчальному процесі ІТ на основі АНЗ, змодельована модель проведення самостійного зайняття, яка дозволяє курсантам-юристам удосконалити свої практичні навички та вміння, щодо вирішення правових та юридичних завдань в екстремальних умовах, у режимі реального часу.

Запропоновані підходи та етапи до розробки моделей-сценаріїв та алгоритму автоматизованого навчального засобу, можуть бути рекомендовані, при ухваленні правових рішень військовими юристами при самостійній професійній підготовці для військово-юридичної діяльності в екстремальних умовах.

Однак необхідно зазначити, що інтеграція предметної галузі військової юриспруденції та ІТ-технологій повинна здійснюватися не тільки у формі автоматизації зберігання даних та оцифрування документації, але і як інтелектуальна переробка інформації даних юридично-правового характеру, як показано на рис.1.

Таким чином, застосування нових підходів та сформульованих пропозицій для формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх військових юристів, дозволить на основі удосконаленої методики навчання, значно знизити негативні фактори, що перешкоджають формуванню у курсантів-юристів «інформаційно-цифрової» компетенції.